



Docent dr Maria Gottwald (1924–2015)

In memoriam
Docent dr Maria Gottwald
(1924–2015)

10 marca 2015 roku zmarła docent dr Maria Gottwald. Maria Gottwald urodziła się 28 października 1924 roku na Podolu we wsi Wasylkowce, powiat Kopyczyńce, województwo tarnopolskie. Tam właśnie na wschodniej rubieży II Rzeczypospolitej stacjonował jej ojciec, kapitan Wojska Polskiego, były żołnierz Pierwszej Brygady Legionów, teraz przydzielony do świeżo sformowanego Korpusu Ochrony Pogranicza.

Do szkoły powszechnej i gimnazjum uczęszczała w Złoczowie i do wybuchu wojny w 1939 roku ukończyła III klasę czteroklasowego gimnazjum.

W kwietniu 1940 roku została, jak to eufemistycznie podaje w swojej ankiecie personalnej zachowanej w archiwum uniwersyteckim, “ewakuowana” do okręgu kustanajskiego Kazachskiej SSR.

W 1941 roku zostaje ponownie ewakuowana, tym razem we właściwym znaczeniu tego słowa, do Iranu (nie precyzuje oczywiście ze zrozumiałych względów, że z armią generała Andersa). Tam w Isfahanie (przezwanym wówczas “miastem polskich dzieci” ocalonych z ZSRR) kończy IV klasę gimnazjum oraz dwuletnie liceum typu humanistycznego i w lutym 1945 roku otrzymuje świadectwo dojrzałości.

W maju 1945 roku zostaje wraz z matką nauczycielką i całą grupą młodzieży ewakuowana po raz trzeci, tym razem do Libanu, gdzie przez dwa lata studiuje filozofię na Wydziale Humanistycznym (School of Arts) Amerykańskiego Uniwersytetu w Bejrucie.

W roku 1947 rodzina nie decyduje się na proponowaną emigrację do Nowej Zelandii, zwłaszcza że w Europie jest jeszcze ojciec, który podczas wojny przebywał w różnych obozach jenieckich, i wraca do Polski.

W lipcu 1947 roku Maria Gottwald przybywa do Wrocławia i zostaje przyjęta na III rok studiów filologii angielskiej. Odtąd zaczyna się nasza znajomość i przyjaźń.

Lila Gottwald uczęszcza na seminarium szekspirolologiczne prof. Juliusza Krzyżanowskiego. Należy do najlepszych studentek na roku i jako pierwsza ze swojego rocznika uzyskuje w 1949 roku z wynikiem bardzo dobrym dyplom magistra filozofii w zakresie filologii angielskiej na podstawie pracy magisterskiej pt. *A Conspectus of Views of Hamlet*. Kiedy czytałem tę pracę, uderzyła mnie przede wszystkim jej

doskonała literacka angielszczyzna. Myślę, że podobne odczucie miał prof. Krzyżanowski, skoro ją właśnie jako kierownik katedry rekomendował bezpośrednio po ukończeniu studiów na stanowisko lektora języka angielskiego na uniwersytecie.

Tymczasem w roku akademickim 1949/50 zostają wprowadzone studia nowego typu, dwustopniowe, a od roku 1950 nie ma już przyjęć na anglistykę i katedra ma ulec likwidacji, podobnie jak większość katedr filologii zachodnich na uniwersytetach państwowych; otwierane są natomiast katedry filologii rosyjskiej.

Mgr Gottwald pracuje, jak wówczas wszyscy lektorzy, na godzinach zleconych, ale równocześnie od roku 1950 kontynuuje jeszcze swoje studia filozoficzne i w październiku 1952 roku uzyskuje drugi dyplom magistra, tym razem nauk filozoficznych. Nie korzysta jednak z ponawianych propozycji objęcia asystentury w katedrze logiki, lecz od 1953 roku przechodzi na etat w świeżo utworzonym Studium Języków Obcych uniwersytetu. W 1955 roku zostaje w tym studium kierownikiem zespołu lektorów języka angielskiego.

W 1956 roku w następstwie wydarzeń październikowych otwierają się możliwości wyjazdów na zachód dla pracowników uczelni. Mgr Gottwald otrzymuje w końcu 1957 roku roczne stypendium na studia w Wielkiej Brytanii, które wykorzystuje na staż w The Shakespeare Institute w Stratfordzie pod kierunkiem prof. Allardyce Nicolla, jednego z najwybitniejszych historyków dramatu i teatru. Po złożeniu wymaganych egzaminów i przedłożeniu pracy nt. „Jonson’s Comic Idea” uzyskuje trzeci już w karierze, tym razem brytyjski stopień magistra (MA) uniwersytetu w Birmingham. Ten staż naukowy daje jej bardzo gruntowne przygotowanie specjalistyczne w zakresie literatury angielskiej XVI i XVII wieku, które będzie stanowiło zasadniczą bazę metodologii badań w całej dalszej działalności naukowej.

Po powrocie do kraju nawiązuje kontakt z kierownikiem katedry anglistyki w Warszawie prof. Margaret Schlauch, która zgodziła się być promotorem jej pracy doktorskiej.

Tymczasem w roku 1965, po długich staraniach, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego wyraża zgodę na reaktywowanie katedry filologii angielskiej we Wrocławiu. Rektor prof. Alfred Jahn proponuje organizację tej katedry znanej mu dobrze, a mającej wkrótce uzyskać doktorat mgr Marii Gottwald, która jednak nie czuje się na siłach podjąć ciężaru związanych z tym zadań administracyjnych i sugeruje władzom uczelni zaproponowanie tej funkcji piszącemu te słowa młodszemu koledze ze studiów, mającemu za sobą doświadczenie organizowania od podstaw i wieloletniego kierowania Studium Języków Obcych na siostrzanej uczelni, Politechnice Wrocławskiej. Propozycja zostaje przyjęta.

W następnym roku 1966 Maria Gottwald uzyskuje na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego stopień doktora nauk humanistycznych i przechodzi ze Studium Języków Obcych na etat adiunkta w reaktywowanej katedrze filologii angielskiej.

W październiku 1967 roku wyjeżdża na roczny staż do Columbia University, ale ze względów losowych (śmierć matki) skraca pobyt w Nowym Jorku i w marcu 1968 roku powraca do kraju.

W 1969 roku ukazuje się drukiem w wydawnictwie Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego jej dysertacja doktorska *Satirical Elements in Ben Jonson's Comedy*. W roku akademickim 1970/71 zostają wznowione przyjęcia na anglistykę we Wrocławiu. Z dniem 1 kwietnia 1971 roku dr Gottwald otrzymuje nominację na docenta w katedrze, a w roku 1975, po przekształceniu katedry w Instytut, zostaje oficjalnie kierownikiem Zakładu Literatury w Instytucie Filologii Angielskiej. Specjalizacja literacka jest najchętniej wybieraną na wysoce sfeminizowanych studiach filologicznych, a docent Gottwald jest jedynym samodzielnym pracownikiem nauki na tej specjalizacji gromadzącej gros studentów anglistyki. Ogromne obciążenie dydaktyczne przy niesłychanej sumienności wykonywanych obowiązków nie pozostawia czasu na sfinalizowanie habilitacji, której przedmiotem miała być proza Thomasa Nashe'a. Docent Gottwald udaje się opublikować tylko kilka artykułów naukowych, natomiast w 1976 roku wydaje bardzo potrzebny studentom skrypt *An Introduction to Literary Studies: A Selection of Critical Texts*. Od 1 marca 1977 roku jest członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Do przejścia na emeryturę wypromuje jednak sześciu doktorów i wyszkoli stu dwudziestu siedmiu magistrów filologii angielskiej.

W roku 1984 po osiągnięciu wieku 60 lat uzyskuje tak niezbędną w jej sytuacji zniżkę godzin do połowy. W 1991 roku przechodzi na wielce zasłużoną emeryturę i wycofuje się w zacisze żeńskiego klasztoru, w którym wynajmuje małeńki pokoik. Nie znaczy to jednak, że przestała się interesować sprawami Instytutu. Ilekroć odwiedzałem ją w dniu jej imienin, 8 grudnia, była bardzo ciekawa wiadomości o rozwoju Instytutu i awansach swoich byłych podopiecznych.

Zmarła cicho we śnie, przeżywszy 90 lat, i została pochowana w grobowcu rodzinnym na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida we Wrocławiu, tym samym, na którym spoczywa jej mistrz prof. Juliusz Krzyżanowski.

Była nie tylko świetną anglistką o ogromnej erudycji i doskonałym pracownikiem dydaktyczno-naukowym; odznaczała się przede wszystkim wysoką kulturą osobistą, niesłychanym taktem, wzorową postawą koleżeńską, a przy tym niezwykłą skromnością, która zapewne nie pozwoliłaby na wymienienie tych wszystkich zalet. Zakończę zatem to wspomnienie narzucającą mi się w tej sytuacji nieznacznie przystosowaną (gender) ostatnią strofą epitafium najsłynniejszej elegii w literaturze angielskiej XVIII wieku:

No farther seek *her* merits to disclose
 Or draw *her* frailties from their dread abode
 (There they alike in trembling hope repose)
 The bosom of *her* Father and *her* God.

Żegnaj Lilu!

Jan Cygan